

Αθήνα, 23 Αυγούστου 2001

Προς: Υπουργείο Δημόσιας Τάξης
Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Ασφάλειας και Τάξης
Δ/ση Τροχαίας
Π. Κανελλοπούλου 4 101 77 Αθήνα

Κοινοποίηση:

1. Γενική Αστυνομική Δ/ση Θεσ/νίκης, Δ/ση Τροχαίας, Τμήμα Συντονισμού και ΕΕΟ, Τανταλίδου 8, 541 21 Θεσ/νίκη
2. Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών, Γενική Δ/ση Μεταφορών, Δ/ση Οδικής Ασφάλειας και Περιβάλλοντος, Τμήμα Β

Θέμα: Χρήση τεχνικών μέσων για τη διαπίστωση προβλεπομένων από τον Κ.Ο.Κ. παραβάσεων (άρθρο 104 ΚΟΚ)

Αξιότιμε κύριε,

Στο Συνήγορο του Πολίτη κατατέθηκε η υπ' αριθμ. 9471/3.7.2001 αναφορά. Τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία ο πολίτης προσέφυγε στην υπηρεσία μας είναι τα ακόλουθα:

Στις 23/5/2001, συνεργείο της Τροχαίας Θεσσαλονίκης πραγματοποίησε έλεγχο ταχύτητας των οχημάτων στον Εθνικό Δρόμο Θεσ/νίκης-Μουδανίων στο 15^ο χλμ., περί την 12^η μεσημβρινή. Με μηχανικό μέσο συσκευή laser, σύμφωνα με το περιεχόμενο της αναφοράς, κατεγράφη από τον Αστυνομικό η παράβαση της υπερβολικής ταχύτητας για την οποία ο εν λόγω πολίτης δεν έλαβε πράξη βεβαίωσης παράβασης, αλλά τη διαβεβαίωση ότι θα κληθεί στο δικαστήριο εντός τεσσάρων – πέντε μηνών.

Έκτοτε, ο ενδιαφερόμενος έχει αναφερθεί γραπτώς στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Μεταφορών, της Τροχαίας Θεσ/νίκης και τη Διεύθυνση Τροχαίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, προκειμένου να εκφράσει τις αμφιβολίες του σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης τεχνικών μέσων για τη διαπίστωση των παραβάσεων. Στο πλαίσιο των προηγούμενων ενεργειών του, ο ίδιος προσέφυγε και στο Συνήγορο του Πολίτη, ζητώντας την θέση της υπηρεσίας μας σχετικά με το νομικό ζήτημα που υφίσταται από τη χρήση τεχνικών μέσων καταγραφής παραβάσεων χωρίς την προηγούμενη έκδοση προεδρικού διατάγματος, όπως εξουσιοδοτεί η διάταξη του άρθρου 104 ΚΟΚ.

Ύστερα από προσεκτική μελέτη τόσο της αναφοράς όσο κυρίως των απαντητικών εγγράφων των προαναφερθέντων υπηρεσιών, ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει αναγκαίο να θέσει υπόψη σας τα ακόλουθα:

Πρώτον: η μη χορήγηση πράξης βεβαίωσης της παράβασης αμέσως μετά την καταγραφή της, ισοδυναμεί ουσιαστικά με κατάργηση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης (άρθρο 20 Σ) καθώς, χωρίς την κλήση, ο πολίτης δε δύναται να ασκήσει το δικαίωμα κατάθεσης των ενστάσεων ή αντιρρήσεων του ενώπιον του Διοικητή της αρμόδιας Τροχαίας. Ακόμη περισσότερο, το γεγονός ότι ο πολίτης δεν λαμβάνει αντίγραφο της κλήσης, ουσιαστικά δεν του αφήνει το

προφανές δικαίωμα να καταβάλει το πρόστιμο και έτσι να απαλλαγθεί από την ποινική δίωξη, όπως εξ άλλου προβλέπεται από το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 104 του ΚΟΚ.

Εάν η μη χορήγηση πράξης βεβαίωσης της παράβασης συνιστά μια γενικευμένη πρακτική της Τροχαίας που συνοδεύει τη χρήση τεχνικών μέσων, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν μπορεί παρά να εκθέσει την έντονη ανησυχία του, καθώς η προηγούμενη πρακτική μπορεί με κάθε βεβαιότητα να οδηγήσει είτε σε αυθαιρεσίες εκ μέρους της διοίκησης, είτε σε εύλογες εικασίες για αυθαιρεσίες εκ μέρους των πολιτών. Σε όλες τις περιπτώσεις πάντως, σε εκτροπές και αστάθεια του συστήματος ελέγχου της οδικής συμπεριφοράς. Εάν πάλι, κατ' εξαίρεση στον εν λόγω πολίτη, δεν χορηγήθηκε η πράξη βεβαίωσης της παράβασης, τότε ο ίδιος είναι προφανώς θύμα παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας εκ μέρους της διοίκησης που παραβιάζει τα προαναφερθέντα δικαιώματά του και συνεπώς η Τροχαία Θεσ/νίκης οφείλει να κάνει τα απαραίτητα για να επανορθώσει.

Δεύτερον: το έτερο βασικό ζήτημα που προκύπτει από την αναφορά του ανωτέρω πολίτη, σχετίζεται με την καθεαυτού χρήση των τεχνικών μέσων. Καθώς γνωρίζετε, ο νομοθέτης (στο τρίτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του 104 ΚΟΚ) προβλέπει την επιβολή διοικητικού προστίμου *«και για τις περιπτώσεις παραβάσεων ... οι οποίες καταγράφονται από τεχνικά μέσα, όπως ραντάρ και φωτογραφικές και κινηματογραφικές μηχανές.»* Πρώτη προϋπόθεση που τίθεται για τη χρήση τέτοιων μέσων είναι *«η σχετική προειδοποίηση στο κοινό με μόνιμες πινακίδες για τη χρήση και λειτουργία τους»* και δεύτερη, η έκδοση προεδρικού διατάγματος με το οποίο ρυθμίζονται οι τεχνικές προδιαγραφές, η λειτουργία, τα σχετικά με την αξιολόγηση, κυρίως δε *«τα σχετικά με τους περιορισμούς που επιβάλλονται στη χρήση τους για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων όσων υπόκεινται στη δράση τους...»*.

Από τα προηγούμενα προκύπτει πως ο νομοθέτης, μεγιστοποιώντας με τη χρήση τεχνικών μέσων τις δυνατότητες ελέγχου της οδικής συμπεριφοράς αλλά και τις παράπλευρες δυνατότητες παρακολούθησης στιγμιότυπων που δεν σχετίζονται με αυτή, επιθυμεί ταυτόχρονα να διασφαλίσει στον ικανότερο δυνατό βαθμό τα περιθώρια άμυνας που θα παρέχονται στους πολίτες έναντι της χρήσης αυτών των μέσων. Έτσι λοιπόν καθιερώνει την υποχρέωση προειδοποίησης – η οποία εύλογα δεν απαιτείται προκειμένου για έλεγχο χωρίς τεχνικά μέσα – αλλά, κυρίως, εξουσιοδοτεί τη διοίκηση να προσδιορίζει με σαφήνεια τα μέσα άμυνας των πολιτών έναντι αυτής της πρακτικής.

Ο συγκεκριμένος πολίτης, στην αναφορά του, μας γνωστοποιεί ότι καταρχάς η πρώτη προϋπόθεση που θέτει ο νομοθέτης, δηλαδή η ύπαρξη σχετικής προειδοποίησης με μόνιμες πινακίδες, δεν πληρούνταν. Χωρίς να έχουμε ίδια θέση ως προς το βάσιμο της πληροφορίας αυτής (θα είχαμε, εάν διενεργούσαμε αυτοψία), διαθέτουμε μια ισχυρή ένδειξη που πιστοποιεί την ορθότητά της. Το συνεργείο που με τεχνικό μέσο κατέγραψε την παράβαση του εν λόγω πολίτη ήταν κινητό, καθώς μόνιμες εγκαταστάσεις τεχνικών μέσων για τον έλεγχο των οδικών παραβάσεων δεν έχουν ακόμη τοποθετηθεί. Εδώ λοιπόν διαφαίνεται ένα εξαιρετικά σοβαρό πρόβλημα στην εφαρμογή του άρθρου 104, καθώς, εφόσον σταθερά τεχνικά μέσα που καταγράφουν την οδική συμπεριφορά χωρίς τη συνδρομή του ανθρώπου ακόμη δε λειτουργούν, η χρήση τους από κινητά συνεργεία είτε οριστικά απαγορεύεται, είτε προϋποθέτει την προηγουμένως μόνιμα αναρτημένη πινακίδα.

Σε έγγραφο της υπηρεσίας σας προς τον ενδιαφερόμενο (1020/2566/1-γ της 26 Ιουλίου 2001), ρητώς βεβαιώνεται ότι *«το άρθρο 104 παρ. εδ. Γ' αναφέρεται στην καταγραφή παραβάσεων με τεχνικά μέσα χωρίς την παρουσία αστυνομικού, ενώ το άρθρο 20 παρ. 10 του ν. 2094/1992 (νυν παρ. 11 αρθρ. 20 Ν. 2696/1999) αναφέρεται στη βεβαίωση παραβάσεων με την παρουσία Αστυνομικών και κατ'*

εξουσιοδότηση αυτού εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 2515/5/14-α' από 13-8-1997 κοινή Υπουργική Απόφαση, η οποία ρυθμίζει τις τεχνικές προδιαγραφές των ειδικών συσκευών μέτρησης ταχύτητας των οδικών οχημάτων.» Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν, κατά την υπηρεσία σας, στοιχειοθετείται ανεξαρτησία μεταξύ των δύο διατάξεων, οι οποίες φέρονται να ρυθμίζουν διαφορετικά θέματα. Ορθώς, στην πορεία του εγγράφου αυτού, αναφέρεται στο κεφάλαιο ΙΒ' της Έκθεσης της Επιτροπής του άρθρου 8 του ν. 2366/1995, όπου προβλέπεται ότι η κατάργηση του προηγούμενου ΚΟΚ δεν καταργεί άνευ άλλου τινός τις κανονιστικές πράξεις που έχουν εκδοθεί κατ'εξουσιοδότησή του. Λάθος λοιπόν, ο συγκεκριμένος πολίτης εκτιμά πως η κατάργηση του 2094/92 συμπαρασύρει και τις κανονιστικές πράξεις της διοίκησης που εκδόθηκαν κατ'εξουσιοδότησή του.

Ωστόσο, το πρόβλημα είναι αλλού. Το επιχείρημα ότι οι δύο κανονιστικές πράξεις (η ΥΑ και το υπό έκδοση διάταγμα) ρυθμίζουν διαφορετικά πράγματα ελέγχεται σοβαρά. Ο νομοθέτης, είτε στην εξουσιοδοτική διάταξη του 2094/92 (άρθρο 20, παρ. 10) είτε στην αντίστοιχη του νέου ΚΟΚ (άρθρο 104, παρ.1) στοχεύει ακριβώς το ίδιο διακύβευμα – δηλαδή τον έλεγχο της ταχύτητας των οχημάτων με σκοπό την προστασία του ίδιου έννομου αγαθού. Στις δύο διατάξεις προβλέπονται επίσης και τα ίδια μέσα – δηλαδή τεχνικά – για την επίτευξη του εννόμου αγαθού της δημόσιας ασφάλειας. Ο ισχυρισμός ότι στη μια περίπτωση απαιτείται Αστυνομικός ενώ στην άλλη όχι, πέραν του ότι δε θεμελιώνεται πουθενά (αλήθεια, από ποια διάταξη προκύπτει;) είναι και επί της ουσίας του άστοχος καθώς οδηγεί σε λογικές αναντιστοιχίες. Σε τι διαφέρει η εικόνα μιας φωτογραφίας που λαμβάνεται αυτομάτως από αυτή μιας φωτογραφίας που τραβιέται από ανθρώπινο χέρι; Ποιο επιχείρημα υπαγορεύει ότι εάν το τεχνικό μέσο καταγράφει μόνο του τις παραβάσεις χρειάζεται ανάρτηση μόνιμης πινακίδας, ενώ, αν όχι, δεν χρειάζεται; Και το κυριότερο, τι είναι αυτό που καθιστά το τεχνικό μέσο διαφορετικής φύσης αποδεικτικό στοιχείο όταν λειτουργεί στα χέρια αστυνομικού; Και στις δύο περιπτώσεις, η χρήση του συνεπάγεται αυξημένης έντασης έλεγχο στην ανθρώπινη συμπεριφορά, εξ ου και ο νομοθέτης προβλέπει και ισχυρότερες νομικές δυνατότητες άμυνας των ανθρώπων που υπόκεινται αυτόν τον έλεγχο.

Και στις δύο περιπτώσεις το τεχνικό μέσο διαπιστώνει το ίδιο πράγμα. Και στις δύο περιπτώσεις, ο έλεγχος στον οποίο υποβάλλει τον οδηγό παρέχει στη διοίκηση ένα ισχυρό τεκμήριο – ισχυρότερο από την όραση – για την καταγραφή της παράβασης. Στο βαθμό λοιπόν που ακολουθείται η χρήση τεχνικών μέσων για την καταγραφή παραβάσεων του ΚΟΚ, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου που ρυθμίζει με ακρίβεια αυτό που απαιτείται από την εξουσιοδοτική διάταξη. Για το λόγο τούτο δε, ο νομοθέτης εξουσιοδοτεί και την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Εφόσον, το ΠΔ δεν έχει ακόμη εκδοθεί, η χρήση τεχνικών ως αποδεικτικών μέσων είναι παράνομη. Ως εκ τούτου δε, η ως τώρα καταγραφή παραβάσεων με την συνδρομή αυτών, είναι νομικά έωλη, και δυνητικά ακυρώσιμη από τη ελληνική δικαιοσύνη.

Ακόμη ένα στοιχείο που ενισχύει τις θέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη προκύπτει και από το ότι ο νομοθέτης, στο νέο ΚΟΚ, γνωρίζοντας τα προβλήματα που έχουν προκύψει από τη χρήση των τεχνικών μέσων, δεν αρκείται στην εξουσιοδότηση έκδοσης Υπουργικής Απόφασης, αλλά στην έκδοση ιεραρχικά ανώτερης πηγής δικαίου κανονιστικής πράξης της εκτελεστικής εξουσίας, δηλαδή Προεδρικού Διατάγματος. Ο ισχυρισμός δε ότι οι εξουσιοδοτικές διατάξεις του άρθρου 20, παρ. 10 του 2094/92 και του 2696/99 έχουν διαφορετικό αντικείμενο οδηγεί και στο εξής παράλογο: με την έκδοση του ΠΔ, διαφορετικές κανονιστικές πράξεις της διοίκησης με προφανώς διαφορετικό περιεχόμενο θα ρυθμίζουν τη χρήση τεχνικών μέσου καταγραφής παραβάσεων, ανάλογα με το αν γίνονται με τη

συνδρομή αστυνομικού, χωρίς αυτό να προκύπτει από καμιά από τις δύο εξουσιοδοτικές διατάξεις, κυρίως δε χωρίς να προκύπτει από τις πραγματικές ανάγκες προστασίας της δημόσιας ασφάλειας και των δικαιωμάτων των πολιτών.

Καθώς λοιπόν είναι προφανές ότι ο νομοθέτης του 1999 έχει αυξημένες τυπικές (ΠΔ αντί ΥΑ) και ουσιαστικές απαιτήσεις (κυρίως σε ό,τι αφορά τα «μέσα άμυνας των πολιτών») από την διοίκηση, η άμεση έκδοση του Προεδρικού διατάγματος είναι η αποκλειστική διέξοδος στο πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί με τις πλημμυρώς καταγεγραμμένες παραβάσεις με τεχνικά μέσα, από τη θέση σε ισχύ του νέου ΚΟΚ ως σήμερα.

Είμαστε στη διάθεσή μας για διευκρινήσεις επί του περιεχομένου του παρόντος αλλά και για τη συνδρομή μας, εφόσον το κρίνετε σκόπιμο.